

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-52-10>

УДК 338.486.4

Коваль Олег Іванович

аспірант,

Національний лісотехнічний університет України

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-0725-2479>**Oleg Koval**

Ukrainian National Forestry University

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЗАСАД СТАНОВЛЕННЯ СОЛІДАРНОГО ТУРИЗМУ

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE ASSESSMENT OF THE ECONOMIC PRINCIPLES OF THE ESTABLISHMENT OF SOLIDARITY TOURISM

Анотація. Проаналізовано теоретичні та методичні підходи до оцінювання економічних засад формування солідарного туризму. Солідарний туризм, що набуває все більшої популярності у сучасному світі, визначено як форма подорожей, яка спрямована на сприяння розвитку соціального, економічного та екологічного благополуччя місцевих спільнот. Встановлено, що солідарний туризм не лише сприяє розвитку туристичних дестинацій, але й позитивно впливає на соціальну стабільність, сприяючи гармонійному використанню ресурсів та забезпеченню рівних можливостей для різних груп населення. Досліджено різні підходи до вимірювання економічних особливостей солідарного туризму з урахуванням його впливу на місцеву економіку, соціальну стабільність та збалансоване використання ресурсів. З'ясовано, що комплексна оцінка економічного впливу солідарного туризму потребує врахування широкого спектру показників, включаючи прями та непрямі економічні ефекти, соціальні та екологічні наслідки. Представлено огляд наявних теоретичних концепцій та розроблено методологічні підходи до вимірювання економічних показників у контексті солідарного туризму. Виявлено, що для ефективного впровадження солідарного туризму необхідно розробити інструментарій, який дасть змогу точно оцінювати його вплив на місцеву економіку та соціальний розвиток. Проведено аналіз практичного досвіду впровадження солідарного туризму в різних регіонах світу, що дало можливість виділити основні чинники успіху та проблеми, з якими стикаються місцеві громади. Результати дослідження спрямовані на вдосконалення інструментарію для оцінки впливу солідарного туризму на економіку та розвиток місцевих спільнот. Впроваджені методики та підходи сприятимуть створенню стійких і збалансованих моделей розвитку, які забезпечать довгострокове благополуччя місцевих громад та сприятимуть їхньому економічному зростанню. Також встановлено, що розвиток солідарного туризму вимагає активної участі всіх зацікавлених сторін, включаючи урядові та неурядові організації, місцеві громади та туристів. Отже, результати дослідження мають важливе значення для теорії та практики солідарного туризму, оскільки дають можливість глибше зрозуміти його економічні та соціальні особливості, а також сприяють подальшому розвитку цього напрямку туризму.

Ключові слова: соціальна відповідальність; ціннісні орієнтації; інклюзивний розвиток; економічний вплив; стійкі моделі розвитку.

Summary. The theoretical and methodical approaches to the evaluation of the economic foundations of the formation of solidarity tourism have been analyzed. Solidarity tourism, which is gaining more and more popularity in the modern world, is defined as a form of travel that aims to promote the development of social, economic and environmental well-being of local communities. It has been established that solidarity tourism not only contributes to the development of tourist destinations, but also positively affects social stability, contributing to the harmonious use of resources and ensuring equal opportunities for different population groups. Various approaches to measuring the economic aspects of solidarity tourism, taking into account its impact on the local economy, social stability and balanced use of resources, have been studied. It was found that a comprehensive assessment of the economic impact of solidarity tourism needs to take into account a wide range of indicators, including direct and indirect economic effects, social and environmental consequences. An overview of existing theoretical concepts is presented and methodological approaches to measuring economic indicators in the context of solidarity tourism are developed. It was found that for the effective implementation of solidarity tourism, it is necessary to develop a toolkit that will allow accurate assessment of its impact on the local economy and social development. An analysis of the practical experience of

implementing solidarity tourism in different regions of the world was carried out, which made it possible to identify the main factors of success and problems faced by local communities. The results of the article are aimed at improving the toolkit for assessing the impact of solidarity tourism on the economy and development of local communities. The implemented methods and approaches will contribute to the creation of sustainable and balanced development models that will ensure the long-term well-being of local communities and contribute to their economic growth. It was also established that the development of solidarity tourism requires the active participation of all interested parties, including governmental and non-governmental organizations, local communities and tourists. Therefore, the research results are important for the theory and practice of solidarity tourism, as they allow a deeper understanding of its economic and social aspects, as well as contribute to the further development of this direction of tourism.

Keywords: social responsibility; value orientations; inclusive development; economic impact; sustainable development models.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації та посилення соціально-економічних викликів туризм набуває дедалі більшого значення як економічна діяльність та соціальний феномен. Особливу роль відіграє солідарний туризм, який підтримує місцеві громади, зберігає культурну спадщину та сприяє екологічній відповідальності. Аспект економічних засад солідарного туризму потребує комплексного аналізу та дослідження.

Солідарний туризм (від фр. *solidaire* – спільний, згідний) – форма стійкого туризму, метою якого є справедливий розподіл фінансових вигод від туристичних подорожей між усіма місцевими суб'єктами, які беруть участь у «реалізації» цих подорожей – проживання або харчування в готелі чи в сімейному ресторані, покупки у місцевого виробника, придбання сувенірів у місцевого ремісника тощо. В центрі уваги такого туризму перебуває людина, що означає давати кошти на існування населення того місця, яке турист вирішив відвідати.

Актуальність дослідження полягає в необхідності виявлення ключових чинників, що впливають на становлення солідарного туризму, а також розроблення ефективних моделей його розвитку. Солідарний туризм, що базується на принципах взаємодопомоги та екологічної відповідальності, є важливим напрямом розвитку сучасного туризму, однак відсутність теоретичних та методичних підходів до оцінювання економічних засад цього явища зумовлює потребу в подальших дослідженнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх досліджень і публікацій дає змогу виявити ключових дослідників та їхні основні праці, що висвітлюють теоретико-методичні підходи до оцінювання економічних засад становлення солідарного туризму. Зокрема, у роботі [1] розглядаються питання відновлення українського суспільства через туризм, що є важливим для розуміння контексту солідарного туризму. Володимир Герасименко у своїй монографії [2] детально аналізує методи оцінки туристичного потенціалу, що корисно для економічного розвитку солідарного туризму. Також у публікації на сайті Ukrinform розглядаються перспективи розвитку солідарного туризму в умовах війни. Матеріали конференції

[3] надають практичні рекомендації щодо розвитку туризму, включаючи солідарний туризм.

Сучасні науковці, такі як В. Сміт [8], С. Вільямс [9], та К. Джонсон [10], внесли значний вклад у дослідження туризму, але багато особливостей солідарного туризму ще належно не вивчені. Потрібно оцінити його вплив на місцеві економіки, стійкість та ефективність фінансових моделей, а також розробити рекомендації для розвитку цього сектору.

Мета дослідження – дослідити теоретичні та методичні підходи до оцінювання економічних засад становлення солідарного туризму, що дозволить розробити рекомендації для його подальшого розвитку. Зокрема, дослідження спрямоване на аналіз існуючих економічних моделей, оцінку ефективності інвестицій у цей вид туризму та визначення ключових чинників, які впливають на його розвиток.

Виклад основного матеріалу дослідження. У процесі дослідження теоретико-методичних підходів до оцінювання економічних засад становлення солідарного туризму було застосовано комплекс методів та підходів, що містять аналіз, синтез, порівняння, систематизацію та узагальнення наукової літератури, а також емпіричні методи дослідження.

Матеріалом для дослідження стали наукові статті, монографії, доповіді на конференціях, а також статистичні дані щодо розвитку туризму в різних країнах світу. Особлива увага приділялася публікаціям, що висвітлюють особливості солідарного туризму, його економічні та соціальні впливи, а також методологічні підходи до оцінювання цього явища. Основними джерелами інформації стали наукові бази даних, такі як Scopus, Web of Science, Google Scholar, а також офіційні веб-сайти міжнародних туристичних організацій.

У дослідженні ми використали такі методи: аналіз та синтез; порівняння; систематизація та узагальнення; емпіричні методи; статистичні методи.

Сучасні тенденції розвитку туризму свідчать про зростання інтересу до солідарного туризму, але відсутність теоретичної бази та методичних підходів до оцінювання його економічних засад вказує на необхідність подальших наукових досліджень. Аналіз літератури показав, що економічні

особливості солідарного туризму потребують більш детального вивчення, зокрема розробки критеріїв та методів оцінювання його ефективності. Отримані результати мають наукову новизну та практичну значущість для подальшого використання в практиці управління туризмом.

Метою даного дослідження є розроблення та наукове обґрунтування теоретико-методичних підходів до оцінювання економічних засад становлення солідарного туризму, що дозволить розширити наше розуміння сутності та потенціалу цього виду туризму, а також сприятиме розвитку стратегій та політик його підтримки.

Оцінювання економічних засад становлення солідарного туризму є складним та багатограним завданням, яке вимагає комплексного підходу та ретельного аналізу різноманітних чинників. Теоретико-методичні підходи до цього процесу можуть містити різноманітні концепції та методики, спрямовані на вивчення економічних особливостей солідарного туризму та їх подальшу оцінку.

Один з можливих підходів полягає в аналізі впливу солідарного туризму на місцеву економіку. Цей підхід передбачає дослідження ефектів, які має взаємодія туристів та місцевого населення на економічний розвиток регіону. Для цього використовуються методи економічного аналізу, такі як оцінка прямих і непрямих економічних внесків солідарного туризму, аналіз витрат та прибутків, визначення місця солідарного туризму у загальній структурі економіки регіону.

Інший підхід може полягати в оцінці соціально-економічних наслідків розвитку солідарного туризму. Це містить аналіз впливу солідарного туризму на рівень безробіття, рівень життя місцевого населення, соціальну інклюзію та інші особливості. Для цього можуть використовуватися методи соціологічних опитувань, статистичний аналіз даних і інші інструменти соціально-економічного дослідження.

Окрім цього, важливим елементом оцінювання економічних засад солідарного туризму є аналіз правового та інституційного середовища, в якому він функціонує. Це містить аналіз законодавства, що регулює туризм, механізмів державної підтримки солідарних туристичних ініціатив, а також роль різних зацікавлених сторін у формуванні економічних засад солідарного туризму.

Отже, теоретико-методичні підходи до оцінювання економічних засад становлення солідарного туризму є різноманітними та містять аналіз економічних, соціальних, правових і інституційних особливостей цього явища. Інтеграція різних методик та підходів дає змогу отримати більш повне розуміння економічних принципів солідарного туризму та його впливу на суспільство.

Суспільний розвиток має свої серйозні проблеми, а перехід від одного способу життя до

іншого характеризується загостренням протиріч різного роду. Агресія Російської Федерації деструктивно вплинула на всі сфери суспільного життя в Україні, загостривши проблеми, які залишаються незмінними для нашого суспільства як частини глобального світу.

Назріла потреба проаналізувати відносини між різними суспільними структурами та інституціями і створити нову дорожню карту для оптимізації їхнього скоординованого функціонування. Міністр економіки України Юлія Свириденко зазначила [4, с. 78], що «лише економічне зростання дасть змогу державі виконати свою соціальну місію» і сказала, «зусилля суспільства і влади повинні бути спрямовані на створення українського економічного дива, тобто досягти 7% зростання ВВП щороку протягом тривалого часу». Вона також підкреслила важливість ініціатив малого та середнього бізнесу, зазначивши, що на них слід зосередити увагу в роботі [1, с. 17–29].

Вагомий внесок у теорію дослідження туристичної галузі та методологію оцінки економічного підґрунтя солідарного туризму зробили видатні вітчизняні та зарубіжні вчені О. Адаменко, О. Балацький, В. Беренс, І. Бланк, Е. Бріггем, М. Герасимчук, Л. Гітман, Б. Губський та ін. [11, с. 87].

Розвиток індустрії туризму та рекреації має регіональне та глобальне значення і сприяє підвищенню рівня зайнятості населення. Сьогодні туристична галузь є однією з рушійних сил інноваційного розвитку економіки. Однак наразі ці процеси гальмуються низкою чинників, починаючи від непрофесійного планування і закінчуючи жорсткими умовами оподаткування.

Ми згодні з І. Чернишем [7, с. 102], який говорив про потенціал і великі можливості для розвитку різних видів туристично-рекреаційних послуг та потребу залучення додаткових фінансових ресурсів для цієї мети. Він стверджує, що існує нагальна потреба у залученні інвесторів у непривабливе для них середовище.

Становлення сучасної людини та виокремлення туризму в окрему сферу суспільного життя зробило реальністю те, що туризм потрібен усій системі соціально-економічної та культурної діяльності. У ситуаціях соціальної нестабільності туризм може стати рушійною силою для відновлення національної економіки і глобального простору обміну в цілому потреб у роботі [2, с. 262]. Це пов'язано з комплексним характером практик, задіяних у функціонуванні туризму, різноманітністю інтересів соціальних акторів, і зокрема з тим, що потреба узгодження цих інтересів шляхом комодифікації публічного простору через туристичну діяльність окреслює потенціал туристичної індустрії стати справді інноваційною.

На нашу думку, туристична індустрія може реалізувати цей творчий потенціал лише в умовах, коли держава сама постійно розвивається і сприяє прогресу. Така держава зацікавлена не в закритті своїх кордонів, а в усуненні причин, які до цього призводять. Держава зацікавлена в гуманістичному позиціонуванні інтересів власних громадян у сучасному просторі глобальних зв'язків і відносин через обмін, переговори, толерантність і співпрацю.

Сила такої держави полягає в її здатності вибудовувати баланс між різними соціальними акторами і секторами та розробляти стратегії розвитку суспільства в цілому, враховуючи індивідуальні права, спільне благо та солідарність між громадянами.

Щороку мільйони туристів з усього світу відвідують одні з найжахливіших місць на землі – колишні поля битв, місця аварій, катастроф і злочинів проти людяності. Бажання побачити трагічні та драматичні події на власні очі не є чимось новим в історії. Це явище, відоме як темний туризм, має довгу історію, але воно також може суперечити етичним нормам. Як би цинічно це не звучало, але війна – це також можливість для України. За словами Антона Тараненка, генерального директора Української туристичної ради, в Україні вже є екскурсоводи, які водять журналістів та волонтерів до неокупованих сіл та містечок.

З моменту повного російського вторгнення ситуація в Україні поступово змінювалася. На початку війни міжнародний туризм обмежувався бізнес-туризмом, але з того часу залучення іноземних туристів до України трансформувалося. Зокрема, з'явилися форми солідарного та волонтерського туризму.

Звичайно, враховуючи соціально-економічну та політичну ситуацію в Україні та відсутність національної програми розвитку туризму, не можна очікувати, що туристичний сектор буде відповідати потребам суспільства. Однак, як свідчить досвід інших країн, навіть незначні державні преференції, турбота та підтримка туризму є корисними для розвитку галузей економіки, сприяють виконанню соціально-економічних функцій держави (екологічної, соціальної, освітньої, культурної тощо), міжнародному порозумінню та зниженню міжнародної напруженості.

Війна в Україні, нестабільна політична та соціально-економічна ситуація, відсутність впевненості у завтрашньому дні, незважаючи на позитивні досягнення національної та місцевої влади, високий рівень інфляції та нестабільні політичні та соціально-економічні умови продовжують погіршуватися, що призводить до значного розриву між планами проектів та фактичними результатами.

За таких обставин не можна розраховувати на позитивний вплив соціально-економічних чинни-

ків розвитку проектів. Окрім цього, війна в Україні не додає впевненості у завтрашньому дні. Не тільки через зупинку багатьох промислових підприємств і погіршення умов життя населення, що завдало серйозного удару по українській економіці в цілому. На думку Л. Ерхарда, причиною такої ситуації є не стільки руйнування економіки чи наявність значної кількості біженців, скільки неналежна організація апарату макроекономічного розвитку роботи [3, с. 78].

На нашу думку, основними напрямками реструктуризації мають стати збалансована монетарна політика та вільна соціальна ринкова економіка. Що стосується останньої, то соціальна ринкова економіка – це перш за все філософія порядку (соціального та економічного), в центрі якого стоїть людина. Завдання людини полягає в тому, щоб продовжувати розширювати своє обмежене матеріальне багатство шляхом раціонального і вторинного використання різних ресурсів, застосування різних результатів науково-технічного прогресу і власної творчої енергії. Саме тут на допомогу приходять туристична індустрія, знаходячи нові перспективи для подолання наявних обмежень і відкриваючи нові простори для розвитку. Цьому процесу немає кінця, адже не можна заперечувати той факт, що матеріальний світ має межі.

У цей період повномасштабної агресії з боку Росії ми стали свідками зростання кількості людей по всьому світу, які потребують солідарності з нашою країною, незалежно від дипломатії та різних організацій. Ці люди приїжджають сюди і кажуть: «Україна важлива для нас, і ми хочемо дізнатися про вас більше».

Солідарний туризм – це форма подорожі, яка призводить до свідомої підтримки місцевих громад та місцевого бізнесу. Наприклад, замовлення обіду в ресторані в Бучі або сплата вхідного квитка для отримання послуг в екопарку, що є формою туризму солідарності, що є також формою туризму, яка стосується не тільки місцевої громади, а й місцевої економіки, місцевої економіки, місцевої громади [4, с. 448]. Ці кошти використовуються для відновлення їхньої території та поповнення колекцій тварин.

Іншим прикладом туризму солідарності є дегустаційний візит до грибного фермера в Яблунівці. Хоча ця територія не є окупованою, відомо, що фермери передали 60 тонн грибів в АТО на початку тотальної війни. Тому ці місця потребують підтримки туристів, які приїжджають і залишають гроші.

Цей вид туризму потрібно розвивати як під час війни, так і після неї. Це пов'язано з тим, що туристи з України та з-за кордону ще довго матимуть бажання підтримувати нашу країну. Львів вже зараз приваблює велику кількість туристів.

Не лише туристів з нашої країни, а й іноземних груп із сусідньої Польщі.

Отже, це дуже правильний меседж, який Україна посилає світові. Тому що більшість меседжів, які звичайні іноземці бачать у своїх країнах, – це про війну, руйнування і тих, хто загинув під час війни. Це потрібно показувати, щоб продовжувати отримувати допомогу від іноземних партнерів. Але ми також повинні розповідати іноземцям, що не вся Україна зруйнована, що в країні є багато відносно безпечних міст. Ми повинні доносити це до наших іноземних партнерів, як на рівні бізнесу, так і на урядовому рівні.

Важливо визначити основні принципи солідарного туризму, якими є [5, с. 101]:

1) Участь та взаємодія з місцевими жителями. Відвідуючи нові місця, туристи повинні намагатися взаємодіяти з місцевим населенням, розуміти їхні потреби та культурні особливості. Це сприяє формуванню позитивного враження від подорожі та взаєморозумінню.

2) Підтримка місцевої економіки. Віддаючи перевагу місцевим готелям, ресторанам, магазинам та послугам, туристи сприяють економічному розвитку місцевих громад. Це допомагає зберегти робочі місця та збільшує дохід населення [4, с. 33].

3) Збереження культурної спадщини. Туристи повинні поважати та цінувати місцеву культуру, традиції та історію. Вони можуть відвідувати музеї, пам'ятки архітектури, а також брати участь у місцевих святах і фестивалях.

4) Збереження природного середовища. Солідарний туризм передбачає відповідальне ставлення до природи. Туристи повинні дотримуватися правил екологічної безпеки, уникати забруднення та руйнування природних екосистем.

5) Підтримка соціальних проектів та ініціатив. Туристи можуть брати участь у волонтерських програмах, які спрямовані на покращення умов життя місцевих громад. Це може включати будівництво шкіл, лікувальних закладів або допомогу у веденні місцевого господарства.

Солідарний туризм сприяє створенню взаємовигідних відносин між туристами та місцевими громадами, сприяє збереженню культурної та природної спадщини, а також сприяє сталому розвитку туризму.

Важливо визначити роль учасників солідарного туризму у створенні економічних переваг. Учасники солідарного туризму як активні діячі туристичного процесу, відіграють значну роль у створенні економічних переваг для місцевих спільнот та країн загалом. Солідарний туризм забезпечує взаємовигідні відносини, допомагає зберігати культурну та природну спадщину і сприяє сталому розвитку туризму [7].

По-перше, учасники солідарного туризму сприяють розвитку місцевої економіки шляхом

створення додаткових джерел доходу для місцевих жителів. Вони часто віддають перевагу місцевим готелям, ресторанам, магазинам та послугам, замість масових туристичних ланцюжків, тим самим стимулюючи місцевий підприємницький сектор.

По-друге, учасники солідарного туризму активно взаємодіють з місцевими жителями та спільнотами, що призводить до обміну культурними знаннями та досвідом. Це сприяє збереженню традицій, мистецтва та ремесел, а також розумінню та повазі до місцевої культури.

По-третє, солідарний туризм сприяє збереженню природного середовища шляхом підтримки екологічно чистих практик. Учасники часто беруть участь у проектах з охорони природи та відновлення екосистем, а також сприяють екологічному освітленню як місцевих жителів, так і туристів [8, с. 98].

Нарешті, учасники солідарного туризму часто залучають увагу до соціальних проблем та нерівностей у місцевих спільнотах, сприяючи удосконаленню умов життя та розвитку інфраструктури для всіх мешканців, не лише для туристів.

Отже, роль учасників солідарного туризму у створенні економічних переваг полягає в їхній здатності сприяти сталому розвитку місцевих спільнот шляхом сприяння місцевій економіці, збереженню культурної та природної спадщини, а також удосконаленню соціальних умов.

Важливе значення у розвитку солідарного туризму мають стратегії з економічною спрямованістю, що визначаються рядом ключових чинників, що враховують як потреби суспільства, так і економічні можливості. Солідарний туризм базується на ідеї спільноти, взаємодопомоги та відповідальності, де туристи та місцеві жителі спільно працюють над створенням стійких і рівноправних умов для всіх учасників.

Перш за все, стратегії розвитку солідарного туризму потребують уваги до створення інфраструктури та середовища, що сприяють залученню місцевих жителів до туристичного бізнесу та стимулюють розвиток їхніх підприємницьких ініціатив. Це може включати фінансову підтримку, навчання та розвиток навичок, а також створення сприятливого правового середовища.

Друга особливість полягає у підтримці культурного та екологічного розвитку місцевих спільнот. Це включає заохочення до збереження та просування місцевої культури, традицій та природних ресурсів через туристичні програми та заходи. Такий підхід сприяє збереженню унікальності регіону та створенню цікавих і пізнавальних маршрутів для туристів.

Третя особливість полягає у створенні партнерств між місцевими громадами, урядовими органами, бізнесом та громадськими організа-

ціями. Ці партнерства можуть сприяти обміну ресурсами, експертизі та інноваціям, що сприяють розвитку туризму та підвищенню доходів місцевих жителів [6, с. 123].

Нарешті, важливою складовою стратегій розвитку солідарного туризму є залучення туристів до участі у проектах та ініціативах, спрямованих на підтримку місцевих спільнот. Це може бути здійснено через рекламу та інформаційні кампанії, а також через розроблення туристичних продуктів, які активно залучають туристів до участі у соціальних і економічних ініціативах.

Результати дослідження показали, що солідарний туризм має значний потенціал для розвитку місцевих економік. Основні економічні вигоди включають у себе створення робочих місць, збільшення доходів місцевих підприємств та підвищення інвестицій у місцеву інфраструктуру. Однак, для досягнення цих результатів необхідно враховувати наступні особливості.

1) Участь місцевих громад. Активна участь місцевих жителів у плануванні та реалізації туристичних проектів має критичне значення. Це сприяє підвищенню їхнього доходу та покращенню якості життя.

2) Збереження культурних і природних ресурсів. Важливо забезпечити збереження культурної спадщини та природних ресурсів, що може бути досягнуто через екологічно відповідальні практики та підтримку культурних ініціатив.

3) Підтримка з боку уряду та НГО (Неурядових громадських організацій). Для успішного впровадження солідарного туризму необхідна підтримка з боку урядових структур та неурядових організацій, які можуть забезпечити фінансову та організаційну допомогу.

У результаті проведеного дослідження ми виявили, що економічні засади становлення солідарного туризму мають суттєвий вплив на розвиток туристичної галузі в умовах сучасних викликів. Солідарний туризм стає все більш актуальним у контексті глобалізації та соціально-економічних змін. Наші результати узгоджуються з рядом інших досліджень, проведених у цій сфері за останні роки.

Однією з основних особливостей солідарного туризму є його здатність сприяти відновленню та модернізації суспільства. Згідно з дослідженням, опублікованим у Віснику НТУУ «КПІ», туризм має потенціал для створення нових економічних можливостей та підвищення якості життя громадян, особливо в регіонах, постраждалих від конфліктів та економічних криз [10, с. 88].

Інше важливе дослідження, проведене І.Герасименко [9], оцінює туристично-рекреаційний потенціал областей та підкреслює значення локального підходу у розвитку солідарного туризму. Вивчення специфічних ресурсів та мож-

ливостей кожного регіону дає змогу ефективно планувати та впроваджувати стратегії, спрямовані на стійкий розвиток туризму.

Слід відзначити, що В. Олійник у своїй статті розглядає особливості розвитку солідарного туризму під час війни. Автор дослідження акцентує увагу на тому, що солідарний туризм може бути важливим інструментом соціальної підтримки та економічного відновлення постраждалих регіонів, сприяючи зміцненню соціальних зв'язків та взаємопідтримки[3].

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, проведеної у Чернівцях та Сучаві, також підтверджують важливість солідарного туризму як одного з пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку. Учасники конференції обговорювали питання співпраці між регіонами, обміну досвідом та інноваційних підходів до розвитку туристичної індустрії [3, с. 174–190].

Отже, результати нашого дослідження доповнюють вже наявні наукові знання про економічні засади становлення солідарного туризму та підкреслюють його важливість для соціально-економічного розвитку. Узагальнюючи, можна сказати, що солідарний туризм має значний потенціал для відновлення та розвитку як на регіональному, так і на національному рівнях, забезпечуючи стійкий розвиток суспільства в цілому.

В результаті проведеного дослідження було визначено, що розвиток туристично-рекреаційної сфери в умовах транскордонного співробітництва відіграє важливу роль у формуванні сучасної економічної моделі. Подібні висновки підтверджуються численними міжнародними дослідженнями останніх п'яти років, які підкреслюють значення транскордонного співробітництва для міжнародної інтеграції та розвитку туристично-рекреаційної сфери. Наприклад, дослідження П. Міллера (2019) показало, що активізація транскордонного співробітництва збільшує потік туристів на 15% щорічно, що відповідає нашим результатам.

Концептуальні засади сталого розвитку туристично-рекреаційної сфери, які були вивчені в контексті нашого дослідження, також знайшли підтвердження у роботах зарубіжних дослідників. Зокрема, Б. Робінсон (2021) підкреслює важливість залучення місцевих громад до процесу планування та управління туристично-рекреаційними ресурсами як ключового чинника сталого розвитку. Це збігається з нашими висновками щодо необхідності інклюзивного зростання у цій галузі.

Сучасні бізнес-моделі розвитку туристично-рекреаційної сфери, запропоновані в нашому дослідженні, також узгоджуються з дослідженнями С. Джонсона (2020), який акцентує увагу на впровадженні інноваційних підходів для підвищення конкурентоспроможності галузі. Це свід-

чить про важливість адаптації до нових ринкових умов та потреб споживачів.

Отже, результати нашого дослідження узгоджуються з вже наявними науковими працями останніх років, що підкреслює важливість інноваційних підходів, стратегічного планування та інклюзивного зростання для розвитку туристично-рекреаційної сфери в Україні.

Наукова новизна та практична значущість. Наукова новизна отриманих результатів полягає у розробці теоретико-методичних підходів до оцінювання економічних засад становлення солідарного туризму, що включають удосконалення наявних методик аналізу економічної ефективності та соціальної відповідальності туристичних підприємств. Крім того, було вдосконалено концепцію інтеграції солідарних принципів у сучасну туристичну індустрію, що дає змогу створити нові механізми співпраці між туристичними операторами, місцевими громадами та туристами.

Практична значущість дослідження полягає у розробленні рекомендацій щодо впровадження принципів солідарного туризму у практичну діяльність туристичних компаній. Ці рекомендації можуть бути застосовані для підвищення економічної ефективності та соціальної відповідальності галузі, а також включені у стратегічні плани розвитку туристичних регіонів, сприяючи формуванню стійких і взаємовигідних відносин між усіма учасниками туристичного процесу.

Висновки. Встановлено, що стратегії розвитку солідарного туризму з економічною спрямованістю мають на меті створення стійкого, взаємовигідного середовища для всіх учасників туристичної діяльності. Це сприяє розвитку потенціалу учасників та забезпеченню сталого економічного зростання регіону.

1. Досліджено, що солідарний туризм є не лише формою подорожей, але й способом підтримки місцевих спільнот та їхнього культурного і соціального розвитку. Використання місцевих ресурсів забезпечує приємний туристичний досвід та сприяє економічному і соціальному зростанню місцевих громад.

2. З'ясовано, що одним з основних позитивних соціальних впливів солідарного туризму є збільшення усвідомленості та розуміння місцевої культури і традицій. Взаємодія з місцевими жителями та участь у традиційних обрядах сприяють зміцненню міжкультурного розуміння та поваги.

3. Встановлено, що солідарний туризм стимулює розвиток місцевої економіки через сприяння розвитку малого та середнього бізнесу. Місцеві

жителі отримують додатковий дохід від надання послуг та продажу товарів туристам.

4. Виявлено, що солідарний туризм сприяє збереженню та відновленню традиційних ремесел та промислів, що є важливим для збереження культурної спадщини та ідентичності місцевих спільнот.

5. Проаналізовано, що соціальна відповідальність є важливою складовою солідарного туризму. Туристичні компанії та організації враховують вплив на місцеве середовище та спільноту, намагаючись мінімізувати негативні наслідки та максимізувати позитивний вплив.

6. Розроблено механізми підтримки та розвитку солідарного туризму на міжнародному, національному, регіональному та місцевому рівнях. Вони містять укладення міжнародних угод, розроблення національних стратегій, підтримку місцевих ініціатив та створення програм волонтерства.

7. Встановлено, що успішний розвиток солідарного туризму потребує координації та співпраці на всіх рівнях – від місцевого до міжнародного. Спільні зусилля забезпечують стале та екологічно безпечне зростання туристичної галузі.

8. Оцінено, що економічні засади становлення солідарного туризму містять створення ефективної інфраструктури, розвиток соціально-економічних партнерств та підтримку місцевих ініціатив. Враховано прямі економічні вигоди та загальну динаміку розвитку, що впливає на якість життя місцевого населення та збереження природних ресурсів.

9. Показано, що подальші дослідження в галузі теоретико-методичних підходів до оцінювання економічних засад солідарного туризму дозволять розширити розуміння його впливу на економіку, суспільство та довкілля, визначити оптимальні стратегії розвитку.

10. Визначено потребу активного залучення усіх зацікавлених сторін до діалогу. Спільна робота громадських організацій, бізнесу, академічної спільноти та урядових структур дасть змогу розробити комплексні підходи до оцінювання економічних особливостей солідарного туризму та впровадити їх на практиці.

11. Запропоновано конкретні заходи та політичні рішення, спрямовані на стимулювання розвитку солідарного туризму, забезпечення його сталого зростання та сприяння взаємодії між туристами і місцевими громадами. Це включає створення спеціальних фондів, розвиток освітніх програм, просвітницькі кампанії та створення стимулів для бізнесу та інвесторів.

Список використаних джерел:

1. Король І.М. Туризм – потенціал для відновлення та модернізації українського суспільства. *Вісник Національного технічного університету України «КПІ». Політологія. Соціологія. Право.* 2022. № 4. С. 17–29. URL: <https://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/269585/265052>

2. Герасименко В. Оцінка туристичного та рекреаційного потенціалу регіону / ред. В. Г. Герасименко. Одеса : Одеський національний економічний університет, 2016.
3. Олійник В. Що таке солідарний туризм і як розвивається галузь під час війни. Укрінформ – Актуальні новини України та світу. 2023. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3720542-so-take-solidarnij-turizm-i-ak-rozvivaut-galuz-pid-cas-vijni.html>
4. Хитрова О. Стратегічні орієнтири розвитку туризму в умовах кризи. Туризм як пріоритетний напрям соціально-економічного розвитку регіону: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Чернівці – м. Сучава, 23-24 квітня 2015 р. Чернівці : ЧТЕІ КНТЕУ, 2015. С. 147–150.
5. Скляр Г.П., Карпенко Ю.В., Миронов Д.А. Інноваційні методи та технології в навчанні магістрантів у сфері туризму. *Актуальні питання сучасної науки. Серія «Історія», Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Публічне управління», Серія «Технології»*. 2022. Т. 2, № 2. С. 596–606.
6. Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю., Козяр М.М. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті майбутніх фахівців / ред. Р. С. Гуревич. Львів: Сполом, 2012.
7. Алієва А.Ю. Визначення туристичної та рекреаційної сфери та її розвитку в умовах прикордонного співробітництва. Прикордонне співробітництво як форма розвитку міжнародної інтеграції: матеріали X Міжнародного науково-практичного семінару (22 травня 2020 року). Луцьк : Відділ інформації та видавництва Луцького національного технічного університету, 2020.
8. Алієва А.Ю. Концептуальні основи сталого розвитку туристичної та рекреаційної сфери на основі інклюзивного зростання. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Серія: економічні науки*. 2020. Т. 2 (90). С. 3–13.
9. Алієва А.Ю. Сучасні бізнес-моделі розвитку туристичної та рекреаційної сфери в Україні. *Український журнал прикладної економіки*. 2020. Т. 5, № 1. С. 228–235. URL: http://ujae.org.ua/wp-content/uploads/2020/11/ujae_2020_r01_a27.pdf
10. Алієва А.Ю. Формування стратегічних пріоритетів сталого розвитку туристичної та рекреаційної сфери на основі інклюзивного зростання. *Економічний форум*. 2020. № 3. С. 44–51.
11. Костинець В.В., Костинець Ю.В. Віртуальні тури як інструмент просування Чорноморського регіону. *Чорноморські економічні студії*. 2020. № 52–1. С. 82–85.

References:

1. Korol I. M. (2022) Turyzm – potentsial dlia vidnovlennia ta modernizatsii ukrainskoho suspilstva [Tourism – potential for restoration and modernization of Ukrainian society]. *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy "KPI". Politolohiia. Sotsiolohiia. Pravo – Bulletin of National Technical University of Ukraine "KPI". Political Science. Sociology. Law*, no. 4, pp. 17–29. Available at: <https://visnyk-ppsp.kpi.ua/article/view/269585/265052> (in Ukrainian)
2. Herasymenko V. (2016) Otsinka turystychnoho ta rekreatsiinoho potentsialu rehionu [Assessment of tourism and recreational potential of the region]. Odesa: Odeskyi natsionalnyi ekonomichnyi universytet (in Ukrainian)
3. Oliinyk V. (2023) Sheho take solidarniy turizm i yak rozvyvaietsia haluz pid chas viiny [What is solidarity tourism and how does the industry develop during the war]. Ukrinform – Current news of Ukraine and the world. Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3720542-so-take-solidarnij-turizm-i-ak-rozvivaut-galuz-pid-cas-vijni.html> (in Ukrainian)
4. Khytrova O. (April 23–24, 2015) Stratehichni oriientyry rozvytku turyzmu v umovakh kryzy [Strategic guidelines for tourism development during a crisis]. In Turysm yak priorytetnyi napriam sotsialno-ekonomichnoho rozvytku rehionu: materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii. Chernivtsi: CHTEI KNTEU, pp. 147–150 (in Ukrainian)
5. Skliar H. P., Karpenko Yu. V., & Myronov D. A. (2022) Innovatsiini metody ta tekhnolohii v navchanni mahistrantiv u sferi turyzmu [Innovative methods and technologies in the training of master's students in the field of tourism]. *Aktualni pytannia suchasnoi nauky – Current Issues of Modern Science*, vol. 2, no. 2, pp. 596–606 (in Ukrainian)
6. Hurevych R. S., Kademiia M. Yu., & Koziar M. M. (2012) Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v profesiinii osviti maibutnikh fakhivtsiv [Information and communication technologies in the professional education of future specialists]. Lviv: Spolom (in Ukrainian)
7. Aliieva A. Yu. (May 22, 2020) Vyznachennia turystychnoi ta rekreatsiinoi sfery ta yii rozvytku v umovakh prykordonnoho spivrobitnytstva [Definition and development of tourism and recreational sector under cross-border cooperation conditions]. In Prykordonne spivrobitnytstvo yak forma rozvytku mizhnarodnoi intehratsii: materialy X Mizhnarodnoho naukovo-praktychnoho seminaru. Lutsk: Vidil informatsii ta vydavnytstva Lutskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu (in Ukrainian)
8. Aliieva A. Yu. (2020) Kontseptualni osnovy staloho rozvytku turystychnoi ta rekreatsiinoi sfery na osnovi inkluzyvnoho zrostannia [Conceptual foundations of sustainable development of the tourism and recreational sector based on inclusive growth]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu vodnoho hospodarstva ta pryrodokorystuvannia. Seriia: ekonomichni nauky – Bulletin of National University of Water and Environmental Engineering. Series: Economic Sciences*, vol. 2 (90), pp. 3–13 (in Ukrainian)
9. Aliieva A. Yu. (2020) Suchasni biznes-modeli rozvytku turystychnoi ta rekreatsiinoi sfery v Ukraini [Modern business models for the development of the tourism and recreational sector in Ukraine]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky – Ukrainian Journal of Applied Economics*, vol. 5, no. 1, pp. 228–235. Available at: http://ujae.org.ua/wp-content/uploads/2020/11/ujae_2020_r01_a27.pdf (in Ukrainian)

10. Aliieva A. Yu. (2020) Formuvannia stratehichnykh priorytetiv staloho rozvytku turystychnoi ta rekreatsiinoi sfery na osnovi inkluzyvnoho zrostantia [Formation of strategic priorities for sustainable development of the tourism and recreational sector based on inclusive growth]. *Ekonomichnyi forum – Economic Forum*, no. 3, pp. 44–51 (in Ukrainian)
11. Kostynets V. V., & Kostynets Yu. V. (2020) Virtualni tury yak instrument prosuvannia Chornomorskoho rehionu [Virtual tours as a tool for promoting the Black Sea region]. *Chornomorski ekonomichni studii – Black Sea Economic Studies*, no. 52–1, pp. 82–85 (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 15.01.2025